

MUNCA – *factor activ si determinant al productiei*

Factorii de productie reprezinta resursele disponibile, atrase si utilizate in activitatea economica, respectiv in productia de bunuri materiale si servicii. Resursele productive sunt: terenurile, mineralele, constructiile, utilajele si echipamentele de productie, obiectele supuse prelucrarii, energia, apa, cunostintele si experienta, informatiile, etc.

La inceputurile dezvoltarii societatii au existat doi factori: *munca si pamantul (natura)*, care pot fi considerati ca *factori originari sau primari ai productiei*, din unirea carora oamenii isi asigurau existenta. Mai tarziu a aparut *capitalul*, ca *factor derivat al productiei*, care rezulta din interactiunea primilor si a carui afirmare este legata de perioada in care echipamentele de productie au dobandit o importanta tot mai mare pentru activitatea economica.

Economistul francez J.B.Say, reprezentant al scolii clasice este considerat initiatorul teoriei celor trei factori de productie: munca, pamantul si capitalul.

In epoca moderna, procesul de amplificare si diferentiere a resurselor atrase si utilizate in activitatea economica a continuat, celor trei factori clasici, adauganduli-se altii noi. Manualele si alte lucrari de teorie economica, pornind de la rolul intreprinzatorului in economia de piata, mentioneaza abilitatea acestuia ca factor distinct al activitatii economice.

Abilitatea intreprinzatorului este apreciata ca un tip special de resursa umana, care se refera la capacitatea de a combina in modul cel mai eficient natura, munca si capitalul, la creativitatea si initiativa de a produce bunuri si de a gasi noi cai de comercializare a acestora, la asumarea riscului in a intreprinde actiuni economice etc.

Munca – factor originar, primar de productie - reprezinta o activitate constienta, specific umana, manuala si/sau intelectuala indreptata spre un anumit scop, in cadrul careia oamenii isi folosesc aptitudinile, cunostintele si experienta.

Munca a fost dintotdeauna și a rămas *factorul de producție activ și determinant*, ce antrenează și ceilalți factori de producție în vederea obținerii de bunuri materiale și servicii necesare satisfacerii trebuințelor lor imediate și de perspectivă.

Oamenii cu aptitudinile și deprinderile lor, cu experiența și cunoștințele dobândite sunt producătorii tuturor bunurilor economice. Adam Smith -părintele economiei politice- arată că munca este sursa tuturor bogățiilor societății, “sursa unică a avuției națiunilor”.

Avuția națională reprezintă totalitatea bunurilor de care dispune o țară la un moment dat și soldul sau de resurse financiar-valutare.

Adam Smith și David Ricardo, reprezentanții economiei politice clasice de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și din secolul următor, demonstrează că izvorul creșterii avuției este munca în general, națiunile fiind cu atât mai bogate cu cât diviziunea muncii este mai dezvoltată iar productivitatea muncii mai ridicată.

Referindu-se la rolul muncii în ansamblul vieții economice, J.M.Keynes remarcă: “munca este cea care produce totul, ajutată de ceea ce purta cândva numele de meșteșug, iar astăzi se cheamă tehnică, de resursele naturale care nu costă nimic sau se obțin în schimbul unei rente, după cum sunt rare sau abundente.

Pentru aprecierea rolului muncii în epoca contemporană este necesar să se țină seama și de procese evidente cum sunt: reducerea relativă a timpului de muncă, substituirea accelerată a muncii prin capital, afirmarea efortului intelectual și creativ și înlocuirea tot mai mare a activităților manuale tradiționale prin automatizarea, robotizarea și informatizarea producției.

Tendințele mondiale pe termen lung în evoluția factorului muncă pot fi puse în evidență prin analiza lui în planul cantitativ, structural și calitativ.

Sub raport **cantitativ**, munca trebuie analizată în legătură cu populația, cu factorul demografic în general. Populația se prezintă într-o dublă ipostază:

- a) ca suport al factorului muncă;
- b) ca destinatar al rezultatului producției (consumator).

Dimensiunile populației la un moment dat, ca și modificările ei în timp depind de:

- a) procesele demografice esențiale (natalitate și mortalitate, din evoluția cărora rezultă sporul natural al populației)
- b) o serie de factori economico-sociali (durata medie a vieții, starea generală de sănătate, nivelul de trai, rețeaua și cheltuielile pentru instruire, etc.)

Dinamica populatiei este influentata de migratia intrnationala a oamenilor, in prezent, fluxurile migratorii ale populatiei sunt orientate din tarile mai putin dezvoltate spre cele dezvoltate.

Populatia si economia unei tari nu evolueaza independent una fata de cealalta. Prin numar, structura, nivel de instruire si stare de sanatate, populatia influenteaza permanent desfasurarea activitatii economice, iar nivelul dezvoltarii economice influenteaza principalele fenomene demografice si, implicit, dinamica dar mai ales structurile populatiei.

Pe plan **structural**, pentru analiza resurselor de munca prezinta interes piramida pe varsta a populatiei, respectiv structura pe grupe de varsta a populatiei.(intereseaza in mod deosebit grupele de varsta: 0-15 ani; 16-59 ani; 60 ani si peste, care stau la baza unor analize economice in functie de care se apreciaza asa-numitul optim al structurii populatiei.)

Pentru a avea o imagine cuprinzatoare asupra acestui factor de productie -munca- trebuie studiate:

- a) totalul fortei de munca disponibile in societate;
- b) numarul de ore de munca pe saptamana.

Populatia in varsta de munca cuprinde totalitatea persoanelor in limitele legale de varsta, indiferent daca participa sau nu la vreo activitate in cadrul diviziunii sociale a muncii. Potrivit legislatiei internationale a muncii si celei din tara noastra sunt cuprinse in aceasta categorie, persoanele intre 15 si 65 ani.

Populatia apta de munca cuprinde toate persoanele avand varsta legala de munca si care au capacitatea fizica si intelectuala de a desfasura o activitate economica. Nu cuprinde persoanele invalide.

Populatia activa cuprinde totalitatea persoanelor ocupate in procesul muncii in diferite activitati profesionale, inclusiv persoanele care satisfac stagiul militar, elevii, studentii, precum si persoanele in curs de schimbare a locului de munca. Populatia activa este conditionata de:

- natalitate,
- mortalitate,
- structura populatiei pe grupe de varsta si sex,
- evolutia demografica anterioara,
- factori economici si socio-culturali: capacitate economica de a crea noi locuri de munca, de a asigura un echilibru stabil si de durata intre cerere si oferta de munca, durata de scolarizare, statutul social al femeii, migratia.

Tendinta generala a efectivelor populatiei active a fost de crestere. De pilda, in perioada 1950-1987, populatia activa a globului a crescut de la 1.067 milioane persoane la 2000 milioane persoane, cresteri extrem de inegale pe tari si grupe de tari si care s-au datorat sporului demografic; ponderea populatiei active in totalul populatiei inregistrind o scadere de la 42% la 40%.

Cauzele care au actionat in directia reducerii poderii populatiei active sunt:

a) de ordin demografic (intinerirea populatiei in tarile in curs de dezvoltare si imbatrinirea ei in tarile dezvoltate, scaderea mortalitatii infantile, prelungirea duratei medii de viata, etc);

b) de ordin tehnico-economic (progres tehnic, cresterea volumului de cunostinte si a calitatii lor, cresterea duratei de scolarizare, mobilitatea profesionala, etc.)

c) de ordin social (promovarea sociala, valorizarea diplomei)

Populatia ocupata cuprinde toate acele persoane care au un loc de munca, care presteaza efectiv o munca. Nu cuprinde militarii in termen, elevii si studentii, persoanele in curs de schimbare a locului de munca.

Distributia de ocupatie a resurselor de munca a cunoscut schimbari permanente, schimbari ce au fost determinate de progresul tehnico-stiintific si economic. Cel mai folosit indiciu pentru evidentierea unor astfel de modificari este repartizarea populatiei ocupate pe cele patru sectoare de activitate. Pe termen lung, se remarca tendinta de reducere a populatiei ocupate in sectorul primar, in timp ce in sectorul tertiar si cuaternar se inregistreaza o sporire a poderii populatiei ocupate. De exemplu, in decurs de un secol S.U.A. a trecut de la situatia de stat primar la cea de stat tertiar. In Romania, structura de ocupatie a populatie in 1990 era urmatoarea: agricultura 28,9%; industrie si constructii 44,5%; servicii 26,6%.

Populatia inactiva cuprinde totalitatea persoanelor care, indiferent de varsta nu participa la procesul muncii sociale si sunt intretinute. De regula, in aceasta categorie se includ copiii avand varsta sub limita legala de munca, persoanele cu un anumit grad de invaliditate, pensionarii, batrinii peste limita varstei de munca, etc.

Durata saptamanala a muncii a inregistrat, odata cu cresterea productivitatii muncii, o puternica tendinta de reducere; intr-un secol aceasta s-a redus la aproape jumatate. Numai in ultimele decenii s-a trecut de la 48 de ore de munca saptamanal la 40-42 ore, purtandu-se discutii in jurul a 35 ore de munca saptamanal.

Ca urmare a acestor modificari s-a produs o reducere neta a timpului de lucru in timpul total al vietii oamenilor. Daca in anul 1800 o persoana muncea echivalentul a 11 ani

calendaristici dintr-o speranta medie de viata de circa 45 de ani, s-a ajuns in anul 2000 la 8 ani calendaristici dintr-o durata medie de viata de circa 72 de ani.

Societatea este interesata mai mult de aspectul **calitativ** al resurselor de munca, decat de cel cantitativ. In sensul cresterii calitatii muncii se actioneaza in urmatoarele directii:

- 1.cresterea nivelului general de educatie si de pregatire profesionala a fortei de munca;
- 2.asigurarea unui nivel ridicat de sanatate a fortei de munca;
- 3.promovarea unui sistem eficient de motivare a lucratorilor;
- 4.asigurarea unei calitati ridicate si pentru ceilalti doi factori ai productiei: pamantul si capitalul.

Calitatea factorului munca se afla in strinsa relatie de dependenta atat cu nivelul de cultura generala si de instruire profesionala, cat si cu nivelul de dezvoltare economica a tarii. De-a lungul mileniilor, pe plan mondial, activitatea omului a trecut de la cea de cultivator de plante si crescator de animale, la cea de producator si in prezent, se face trecerea la munca creativa. In acest proces s-a trecut treptat, de la efortul fizic preponderent, la afirmarea tot mai puternica a celui intelectual. Prin automatizarea, robotizarea si informatizarea productiei, locul si rolul omului in economie se schimba. In aceste conditii, *munca creativa devine factorul determinant al vietii economice.*

Cresterea nivelului pregatirii profesionale capata o importanta deosebita pentru formarea potentialului de munca si valorificarea lui, scoala cu diferitele sale trepte, profiluri si specializari are un rol hotarator.

Totodata, progresul stiintei si tehnicii, amplificarea continua a complexitatii proceslor de productie, deprecierea rapida a stocului de cunostinte acumulate in prioada pregatitoare initiala, impun in mod necesar perfectionarea pregatirii profesionale a populatiei ocupate. Formele de realizare a acestui proces sunt multiple in functie de profesie si specialitate, de necesitatile intreprinderilor, de cerintele postului ocupat, de interesul si perspectivele de promovare ale salariatilor,etc.

Pe masura imbunatatirii continutului calitativ al muncii si al rodnicieii ei, are loc si o tendinta obiectiva de crestere a timpului liber pe durata vietii omului, expresie si premisa a cresterii rolului factorului uman, a gradului de civilizatie, in general